

EMANUEL CHALUPNÝ, ČESKÁ KULTURA, ČESKÁ SOCIOLOGIE A TÁBOR

KARIN KUHNŮVÁ

Ve dnech 2. a 3. října 1998 se konalo v Táboře mezioborové sympozium, věnované osobnosti sociologa a právníka Emanuela Chalupného. Pořadatelé byli město Tábor, klub za staré město Tábor, katedry ekonomiky a techniky cestovního ruchu Zemědělské fakulty Jihočeské univerzity, katedra filozofie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, Historický ústav Akademie věd České republiky a Filozofický ústav Akademie věd České republiky.

V prvním sympozijním dnu proběhly příspěvky, uvedené referátem PhDr. J. Zumra, CSc., který pojmenoval pozici Emanuela Chalupného v tehdejší české vědecké komunitě, jeho přínos pro českou sociologii, kulturu i táborský region. Byla zde představena Chalupného životní data, údaje o jeho akademické kariéře i o jeho působení jako praktického advokáta.

Následující referující, prof. PhDr. M. Petrusek, CSc., se zamýšlel nad místem E. Chalupného v dějinách československé sociologie a nad důvody rozporupného přijímání Chalupného díla. Poukázal na Chalupného široké rekonstrukční úsilí o novou nezvyklou systematiku v sociologii, které vyvolávalo polemické reakce. Chalupný tak byl referujícím označen za „solitéra“ mezi školami v tom nejlepším slova smyslu.

PhDr. H. Pavlincová přednesla příspěvek na téma „Chalupný a Brno“. Zmínila okolnosti udělení docentury Chalupnému v roce 1923, jeho složení profesorské přísahy (1936) a následné pedagogické aktivity v Brně až do roku 1950.

Mgr. B. Jiroušek, hovořil na téma Chalupného pojetí historie a filozofie dějin. Na základě analýzy metod Chalupného práce vydělil zkoumání generálních fakt (historický přístup) a srovnal se sociologickým přístupem, který charakterizoval jako selektivní.

PhDr. E. Voráček CSc. referoval na téma E. Chalupný a počátky Masarykovy

sociologické společnosti. Zachytil Chalupného snahy o konstituování nové sociologické společnosti jako samostatného a moderního tělesa.

V dalším bloku sympozia bylo představeno především Chalupného literárně historické dílo. Doc. PhDr. J. Brabec, CSc. hovořil o aktivitách E. Chalupného jako literárního kritika. Chalupného široký záběr obsahoval i literárněkritické vstupy, které postrádají jakékoliv interpretační spekulace. Tyto Chalupného přímochaře a nealibistické aktivity zmínil doc. PhDr. J. Zouhar, CSc., ve svém referátu „Chalupný a Havlíček“ a rovněž tak PhDr. J. Blüml, CSc., který prohodil na téma „Osobnost K. Havlíčka v pojetí E. Chalupného“.

V témže oddílu sympozia navázal PhDr. J. Beneš diskusním sdělením „E. Chalupný o Komenském“, které připomnělo Chalupného nezaujaté vyjádření k otázce výchovy. Této problematice se do značné míry dotkl i následující referující prof. PhDr. E. Pecka, CSc., který vystoupil s diskusním sdělením „Spory a polemiky E. Chalupného“. Referující zachytil Chalupného odpor k tehdejší apologetice a propagaci antiky ve školství a připomněl Chalupného návrhy reformem středního školství. Obojí dal do souvislosti s Chalupného upřednostňováním pozitivního výchovného přínosu regionů.

Doc. PhDr. M. Havelka, CSc. v referátu „Co jsme a jací jsme – česká národní povaha mezi Palackým a Patočkou“ pohovořil o vzniku a působení historických stereotypů, o jejich modelaci postupem k národní identitě a překonáváním kolektivního strachu.

S netypickým příspěvkem „Rozvoj města a ekologické souvislosti (prostorová determinace chování obyvatel sídliště Nad Lužnicí)“ předstoupil ing. J. Těšitel, CSc., aby odpověděl na některé otázky krajinné ekologie. Připomněl tak Chalupného náhled na lidskou civilizaci jako na osamělou v ostatním přírodním prostředí.

PaeDr. J. Dvořák se příspěvkem „E. Chalupný a Národohospodářský sbor jihočeský“ vrátil k otázce regionálních zájmů a místních kulturních vlivů, jejichž klíčový ontogenetický význam Chalupný uznával.

Referující D. Blümlová, CSc. zpracovala téma krajiny v díle E. Chalupného. V Chalupného poetických popisech táborských procházek kolem Lužnice i vodáckých výprav vystupují například opakující se motivy prachu a vody. D. Blümlová označila krajinu jako prostor pro syntézu Chalupného odborných zájmů a vyzdvihla jeho specifický princip pozorného vnímání přírody i architektury.

Další součástí odpoledního sympozijního programu bylo odhalení pamětní desky E. Chalupného na domě č. 704 v Ústecké ulici v Táboře. Večer byli účastníci sympozia přijati na městském úřadě v Táboře.

V sobotu třetího října proběhl blok referátů a diskusních sdělení, první částí věnovaný Chalupnému jako právníkovi.

Referující doc. JUDr. J. Příběh hovořil k Chalupného pojetí sociologie práva. Připomněl Chalupného jako autora *Sociologie a filosofie práva a mravnosti* (vyšla v roce 1929), pro něhož bylo typické proreformátorské úsilí, snaha o zdokonalování systematiky sociálních jevů a o praktické využití zpracovávaných poznatků.

PhDr. M. Urbanová, Dr. se zabývala Chalupného sociologickým pohledem na právo, jedním z prvních českých zkoumání práva jako skutečnosti života společnosti. Charakterizovala především jeho specifický přístup k analýze a interpretaci fakt.

Doc. JUDr. PhDr. M. Večeřa, CSc. pohovořil na téma vztah práva a morálky u E. Chalupného, především o Chalupného řešení otázek mravních vztahů a práva. Chalupný se věnoval jejich rozdílnému působení. Ve své *Sociologii a filosofii práva a mravnosti* uvádí „zklidňující“ účinky práva, oproti tomu funkcí morálky podle jeho předpokladů je přinášet vzruch.

JUDr. PhDr. S. Balík hovořil o Chalupného pětadvacetiletém působení v české advokacii. Své bohaté zkušenosti z advokátní praxe využil Chalupný ve své *Sociologii a filosofii práva a mravnosti* (1929) téměř dvěma stovkami příkladů.

Mgr. K. Kuhnová, Dr. v diskusním příspěvku na téma „Chalupný a reforma trestního práva“ uvedla klíčové body Chalupného přednášky z ledna 1929, vyjadřující autorovy postoje k otázkám národní reprodukce a k obecným zákonům populačního vývoje.

Mgr. H. Klínková, která se věnovala písemné pozůstalosti E. Chalupného v Literárním archivu Památníku národního písemnictví, se podělila o své zkušenosti z práce s archivovanou materií. Tyto dokumenty vypovídají o formování vztahů Chalupného s tehdejší vědeckou komunitou, o jeho osobních i odborných preferencích.

Referát na téma „Chalupného korespondence z archivu Akademie věd“ zaslal doc. PhDr. J. Gabriel, CSc.. Příspěvek vypovídá o Chalupného neúnavných ambicích rozboru tehdejšího společensko-politického klimatu.

Následovalo vystoupení PhDr. V. Mojžíše, který hovořil o své práci nad pestrou bibliografií Chalupného díla.

JUDr. J. Doležal v příspěvku Chalupný a šachy shrnul Chalupného působení v šachovém kroužku v Táboře a jeho pojetí šachů jako práce i formy hledání krásy. Zajímavé jsou Chalupného úvahy o pacifikaci útočných sklonů v jednání člověka prostřednictvím hry.

J. Šimek seznámil přítomné s Chalupného působením v tábořském skautingu. Chalupný byl představen jako respektovaný skautský funkcionář, který se v roce 1922 zasloužil o osamostatnění se tábořského skautingu od Sokola.

Na závěr se Mgr. E. Kolárová podělila o své dojmy z osobního setkání s E. Cha-

lupným. Vzpomíná na Chalupného vřelý vztah k české krajině i na prostor, který věnoval kontaktu s mladou generací.

Toto mezioborové sympozium je nutno hodnotit jako vyjimečnou příležitost připomenout si bohatost díla Emanuela Chalupného a také zamyslet se nad českou sociologickou tradicí a směřováním naší právní sociologie.